

gyorós havas, a honnan a dr. Filep-féle példány került, légvonalban is legalább tíz kilométernyire van a Hollósarkától s így nem valószínű, hogy mindkét helyen ugyanazon példányokat látták volna; az alfalusi határ pedig egészen más hegyláncz.

3. Tartózkodási helyük a fenyves erdő.

Nálunk a henyefenyő-régio nincs is meg s az csakis a már érintett Kelemen havason kezdődik s a magassági viszony úgy áll, hogy a Mogyorós havas 1360—1450 m., a Hollósarka 1050—1150 méter, Tatárka Fellezilása 1600—1690 méter; holott a Kelemen havasi henyefenyő-régio 2000—2050 m. magasságban van.

Hogy a nyírfajd még ezen magasságban is előfordul-e? arról ez ideig nincsen tudomásom.

4. A dürgést gyéren erdősült tisztásokon és határozottan a földön végzik.

5. A nyírfajd előfordul a süketfajd-lakta helyen is, s én úgy a Mogyorós havas közelében levő Stesiában, mint a Hollósarka szomszédságában levő Közrek havason löttem süketfajdot.

Hogy a tartózkodási hely tekintetében mégis nem tartanak-e meg bizonyos hatást, nem vagyok bizonyos benne. Úgy látszik azonban, hogy nem, mert a közép fajdnak — *Tetrao hybridus* Lin — a süket- és nyírfajdtól való különbözése az itteni székely vadászok előtt nem ismeretlen; azonban meglevő példánnyal, fájdalom, ezt nem lehet demonstrálni».

*

Miután ez az érdekes fajd Erdélyben állítólag más vidéken is előfordul, kíváncsok volna azon vidékekről is hasonló részletes és biztos felvilágosítást nyerni.

Nagy-Enyed, 1896. augusztus 21.

«*Coturnix dactylisonans* M. × *Perdix cinerea* L.» Így determinál Dr. MADARÁSZ GYULA «Magyarázó stb. a magyarországi madarak kiállításához» című, Budapesten 1891-ben megjelent munkájának 91. lapján egy Sárosmegyéből való madáralakot, melyet tehát a fürj és fogoly kereszteződéséből származtat. A kitömött madár bőre erősen ki van nyújtva s meglehetősen rongálódott. Tollazatának sötétebb színe és különösen a rajta levő világosabb rajzolatok leginkább a fogoly hátára emlékeztetnek, ellenben nagysága és egész termete a fürjével egyező. SUCHETET

Das Mogyoróser Gebirg, woher das Filep'sche Exemplar her stammt, ist in gerader Richtung wenigstens 10 Kilometer weit von dem Hollósarka entfernt, und so ist es nicht wahrscheinlich, daß man auf beiden Stellen die nämlichen Vögel gesehen hätte; das Alfalu'scher Gebiet liegt in einer ganz anderen Gebirgskette.

3. Ihr Aufenthaltsort ist der Nadelwald.

Bei uns ist keine Legföhrenregion; diese fängt nur auf dem Kelemen-Gebirge an. Die Höhenverhältnisse sind: das Mogyoróser Gebirge steigt 1360—1450 Meter hoch, Hollósarka 1050—1150 Meter, Tatárka Fellezilása 1600—1690 Meter, wogegen die Legföhren-Region auf dem Kelemen-Havas sich in einer Höhe von 2000—2050 Meter befindet.

Daß das Birkwild auch in dieser Höhe vorkäme, ist mir bis jetzt nicht bekannt.

4. Das Balzen geht auf schütter bewaldeten Lichtungen und enschieden auf der Erde vor.

5. Das Birkhuhn lebt auch auf den von dem Auerhahn bewohnten Stellen, und ich erlegte schon Auerhähne auf dem Stesia, welcher dem Mogyoróser Gebirge naheliegt, wie auf dem Közrek-Gebirge in der Nachbarschaft von Hollósarka.

Ob sie sich aber, den Aufenthaltsort betreffend, nicht an gewisse Grenzen halten, darin bin ich nicht gewiß. Es scheint aber so, daß sie in dieser Hinsicht keine Grenzen kennen, weil bei den hiesigen Jägern der Unterschied zwischen dem *Tetrao hybridus* L. und den Arten *Tetrao urogallus* und *tetrix* wohl bekannt ist; man kann es aber, leider, bis jetzt mit keinem Belege demonstrieren.»

Da dieses interessante Waldhuhn wahrscheinlich auch in anderen Gegenden von Siebenbürgen vorkommt, so wäre es wünschenswerth auch von dort gleich ausführliche Aufklärungen zu bekommen.

Nagy-Enyed, den 21. August 1896.

«*Coturnix dactylisonans* M. × *Perdix cinerea* L.» Unter dieser Benennung führt Dr. Julius v. Madarász in seinen «Erläuterungen zc. zur Ausstellung der ungarischen Vogelfauna zc. Budapest (1891)» pag. 91 eine Form an, welche als Hybride von Wachtel und Rebhuhn bezeichnet ist und aus dem Comitate Sáros stammt. Der Balg ist sehr stark gedehnt, ziemlich defect, die Farbe des Gefieders von dunklem braunen Ton und erinnern besonders die lichtereren Zeichnungen an jene des Rückens vom Rebhuhn, wo hingegen Größe und Habitus der Wachtel entsprechen. Durch Herrn

A., kit a madárra TSCHUSI v. SCHMIDHOFFEN tett figyelmessé, azzal a kéréssel fordult intézetünk-höz, hogy neki a bőr kiadása, vizsgálat céljából kieszközöltessék. Ennek a kívánságnak azonban nem felelhetünk meg, minthogy a præparatum már rossz.

A madár azonban újabb vizsgálat alá került, mely alkalommal kitünt, hogy nem kereszteződés esete forog fenn, hanem a fürjnek egy sötétbarna példányáról van szó, melyet VERRAUX és DES-MURS «*Synoicus lodoisiae*» néven említenek, ellenben a British Museum katalogusa XXII. kötetében a *Coturnix* és csillag alatt így jellemez: «Is unquestionably merely a dark form of the common Quail». Ezt közöltük SUCHETET úrral, ki köszönő levelében egyúttal azt is megemlíti, hogy a dr. MADARÁSZ úr által vele közölt *Anas boschas* L. \times *Spatula clypeata* L. állítólagos kereszteződése sem vált be. Ezredéves kiállításunk számos más érdekes dolgain kívül, Torontálmegye csarnokában tekintélyes ornithologiai anyag is gyűlt össze, közötté a fürjnek egy halvány chlorochroismusa és egy fiatal, igen szép «*Synoicus*» példánya. Mindkét madár a kiállító dr. MIHÁLOVITS ÖDÖN nagy-beckereki árvaszéki elnök úr szíveségéből a Központ tulajdonába ment át, a «*Synoicus*» alakra pedig a következő tudósítást vettük tőle: «E fürjjet 1895. szept. 11-én, vonulás idejében löttem. Egy azon helyről egymásután 5—6 db. röppent fel, közülök két lövésre kettő esett. Az egyik egészen rendes színű, a másik azonban szokatlannul sötét volt. Minthogy a madarak fiatalok és egyazon helyről keltek, azt hiszem, hogy egy költésből is valók».

Ennek az állításnak mindenesetre megvan az alapja, s igazolhatja azt a véleményt, hogy a kérdéses sötét madár, a közönséges fürjnek csak színbeli eltérése.

Hirundo rustica L. novemberben. Tisztelt munkatársunk, GYULAI GAÁL GASZTON úr, 1896 november hó 5-ikén arról értesít, hogy novemb. 4. és 5-ikén Kővágó-Örsnél, P.-Császtán, délután 2 és 3 óra között a szőlők fölött egy füstí fecskét látott elsuhogni. Ez a késői előjövétel a rendkívül tartós és szép őszi időjárásnak tulajdonítandó és újabb bizonyítéka a madárvonulás

Aquila. III.

Tschusi von Schmidhoffen aufmerksam gemacht, wandte sich Herr M. Suchetet an unser Institut, mit der Bitte, ihm den Balg behufs Untersuchung zu vermitteln, welchem Wunsche nicht entsprochen werden konnte, weil der Balg schlecht präpariert ist; derselbe wurde jedoch einer neueren Prüfung unterzogen, wobei es sich herausstellte, daß es sich hier nicht um eine Hybride, sondern um eine dunkle, braune Form der Wachtel handelt, welche Verreaux und Des-Murs als «*Synoicus lodoisiae*» anführen, der Katalog des British-Museums, Vol. XXII, dagegen sub *Coturnix et stella* wie folgt kennzeichnet: «Is unquestionably merely a dark form of the common Quail». Dieses Resultat wurde Herrn Suchetet mitgeteilt, welcher sodann in seinem Dankschreiben beifügt, daß sich auch die, von Dr. J. v. Madarász als *Anas boschas* \times *Spatula clypeata* ihm mitgetheilte angebliche Hybride, nicht bewährt. Außer anderen interessanteren Sachen, brachte nun unsere Millenniums-Ausstellung im Pavillon des Comitates Torontal ein ansehnliches ornithologisches Materiale, darunter einen blassen Chlorochroismus und eine sehr schöne «*Synoicus*»-Form der Wachtel, u. zw. ein junges Exemplar. Der Aussteller war Herr Dr. Edmund von Mihálovits, Waisenstuhl-Präsident zu Groß-Beckerek, der so gütig war, beide Wachteln der Centrale zu überlassen, u. zw. hinsichtlich der «*Synoicus*»-Form mit folgender Bemerkung: «Ich schoß diese Wachtel am 11. September 1895, die Wachteln befanden sich schon auf dem Zuge. Von ein und demselben Punkte flogen nacheinander 5—6 Wachteln auf, wovon ich mit einem Doppelschuß zwei Stück erlegte. Das eine Exemplar war ganz normal, das andere war abnorm dunkel. Da die Wachteln Junge waren und von demselben Punkte aufflogen, glaube ich, daß dieselben ein und demselben Neste entstammten.» Diese Vermuthung hat jedenfalls viel für sich und ist geeignet die Meinung, es sei diese dunkle Form bloß eine Farbenvarietät der gewöhnlichen Wachtel, zu bekräftigen.

U. D. C.

Hirundo rustica im November. Unser verehrter Mitarbeiter, Herr Gaston Gaál de Gyula theilt uns unterm 5. November 1896 mit, daß er am 4. und 5. November auf P.-Császta, bei Kővágó-Örs, Nachmittags zwischen 2—3 Uhr, über die Weingärten eine Rauchschwalbe dahinfreifen sah. Dieses späte Vorkommen ist auf Rechnung des außergewöhnlich anhaltenden schönen